

DOI <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2021-3-20>

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНЕ МАНІПУЛЮВАННЯ ТЕКСТОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ

Інга Шерешкова,

*ад'юнкта кафедри морально-психологічного забезпечення
діяльності військ (сил) гуманітарного інституту*

Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-8358-9871

E-mail: ingashereshkova@gmail.com

Анотація. У положеннях наукової статті автор розглядає поняття психолінгвістичного маніпулятивного впливу, засоби та прийоми здійснення такого впливу; виявляє та аналізує особливості використання різноманітних мовних засобів та конструкцій задля досягнення комунікативних цілей; уточнює психолінгвістичну сутність феномену маніпуляції. Автор розглядає стратегії психолінгвістичного маніпулювання текстів, які несуть у собі ризики індоктринації, активного навіювання в різний спосіб певних ідеологічних поглядів, що спроможні через індивідуально-психологічні ефекти підірвати локальну або загальну соціальну стабільність. Проаналізовано специфіку психолінгвістичного маніпулювання на психіку особистості, визначено й охарактеризовано основні механізми такого впливу, встановлено основні психологічні особливості, на яких ґрунтується маніпулювання. Наведені в статті підходи дозволяють виявляти джерела психолінгвістичного маніпулювання на свідомість адресата і встановлювати психологічні чинники домінуючої семантики тексту з метою організації заходів щодо збереження та контролю інформаційно-психологічної безпеки особистості.

Ключові слова: мовний вплив, текст, лексеми, лінгвістичні викривлення.

PSYCHOLINGUISTIC MANIPULATION OF TEXT MESSAGES

Inha Shereshkova,

*Postgraduate Student at the Department of Moral and Psychological Support of the Army (Forces)
Humanities Institute of the National Defence University of Ukraine*

named after Ivan Cherniakhovskiyi (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-8358-9871

E-mail: ingashereshkova@gmail.com

Abstract. In the provisions of the scientific article the author considers the concept of psycholinguistic manipulative influence, means and methods of exercising such influence; identifies and analyzes the features of the use of various language tools and constructions to achieve communicative goals; clarifies the psycholinguistic essence of the phenomenon of manipulation. The author considers strategies of psycholinguistic manipulation of texts that carry the risks of indoctrination, active suggestion in various ways of certain ideological views, which through individual psychological effects can undermine local or general social stability. The specifics of psycholinguistic manipulation on the psyche of the individual are analyzed, the main mechanisms of such influence are defined and characterized, the main psychological features on which the manipulation is based are established. The approaches presented in the article allow to identify sources of psycholinguistic manipulation of the addressee's consciousness and to establish psychological factors of the dominant semantics of the text in order to organize measures to preserve and control information and psychological security of the individual.

Key words: linguistic influence, text, tokens, linguistic distortions.

Вступ. У сучасному світі маніпулятивний вплив є невід'ємною частиною всіх сфер спілкування, особливого загострення та інтенсивності це явище набуває в період інформаційно-психологічного протистояння. Натепер засоби мовленнєвої маніпуляції та весь маніпулятивний потенціал інтертекстуальних елементів і стилістичних засобів активно використовуються суб'єктами

геополітичного протистояння, зокрема керівництвом Російської Федерації. Тому мета даного дослідження полягає у визначенні понятійного апарату щодо психолінгвістичного маніпулювання та його різновидів; у спробі засобами наукового пошуку інтегрувати наукові підходи до проблематики практичного попередження негативних наслідків маніпулятивного психолінгвістичного впливу на людину; в розробленні та обґрунтуванні психологічних пропозицій щодо вдосконалення підходів до виявлення інформаційних текстів, які здатні негативно впливати на психологічне благополуччя особистості, бути носіями негативних комунікативних і психологічних ефектів.

Для реалізації мети нашого дослідження необхідно вирішити такі завдання: розглянути вплив і специфіку психолінгвістичного маніпулювання на психіку особистості; визначити та охарактеризувати основні механізми такого впливу; встановити основні психологічні особливості, на яких ґрунтується маніпулювання, та обґрунтувати заходи збереження і контролю інформаційно-психологічної безпеки особистості.

Методи дослідження. У методичному сенсі дослідження ґрунтується на використанні закономірностей психологічного впливу вербальних структур на когнітивну та емоційну сферу адресата і лінгвістичних (семантико-синтаксичних) підходах (лінгвістичний метод висхідного синтаксичного аналізу). Прикладну основу розробки підходів до здійснення психолінгвістичного аналізу тексту становлять загально-наукові методи та методи наукової психології: гіпотетико-дедуктивний метод, метод інтроспекції; методи лінгвістичних досліджень (пошук та розбір окремих лексем, що утворюють комплексний лексико-семантичний токен) (Конверський, 2008: 437; Рогушина, 2015: 332; Смирницький, 1957: 217; Селіванова, 2008: 602).

Результати та їх обговорення. Як тільки керівництву РФ стало зрозуміло, що Україна не збирається залишатися у фарватері російської зовнішньої політики та прагне бути самостійним суб'єктом міжнародних відносин, було прийняте рішення про розгортання масштабної агресивної політики – «гібридної війни», яку ряд провідних експертів Заходу називають «війною нового покоління», або «війною нової генерації». Крім класичних бойових дій, які призвели до анексії Криму та війни на територіях Донецької та Луганської областей, широко використовуються неklasичні засоби війни, які президент американського дослідницького Фонду «Потомак» та за сумісництвом провідний експерт з питань міжнародної безпеки та військової стратегії доктор Філіп Карбер класифікує як 4 невоєнних чинники гібридної війни: політичні, економічні чинники, кіберпростір і медіа-простір. Сюди входять пропаганда, інфовійни та ін. (Герасіна, 2015: 128).

Невоєнні чинники можуть нанести значно сильнішого удару, ніж класичні засоби, оскільки їхньою метою є формування певних стереотипів та установок у масовій свідомості через маніпулятивний вплив. Як зазначає Георгій Почепцов, інформаційна цивілізація не сприймає дій у фізичному просторі, перемогу вона вбачає в інформаційному і віртуальному просторах (Почепцов, 2014: 1).

Саме тому і РФ вдається до маніпулятивних технологій особливо активно, її інформаційний вплив скерований на пропаганду проросійських/ антиукраїнських ідей за рахунок підміни історичних подій та реальності, розповсюдження напівправди та використання широкого спектру інформаційних технологій.

Однак в українському випадку маємо справу не просто з ворожою пропагандою, а з тим, що сьогодні характеризується як «війна смислів/сенси» (початок якої можна умовно віднести до 2006–2007 рр.). Для ретрансляції цих смислів задіяно всю множину каналів донесення інформації. Основним структурним елементом у цій війні стають симулякри – образи того, чого в реальності не існує. Прикладами таких симулякрів є: «фашисти в Києві», «звірства каральних батальйонів», «розіп'яті хлопчики», використання Україною заборонених озброєнь. Стратегічна мета експлуатації цих симулякрів – замінити об'єктивні уявлення цільових груп про характер конфлікту тими «інформаційними фантомами», які потрібні агресору (Горбулін, 2014: 7).

Пріоритетність маніпулятивних впливів на свідомість підкреслюється висновками самих російських дослідників. Так, один з авторитетних російських авторів з проблематики маніпулювання свідомістю і громадською думкою Сергій Кара-Мурза акцентує, що «засоби масової інформації сьогодні є не стільки інструментом інформації, скільки інструментом ідеології. Головне в їхніх повідомленнях – ідеї, що впроваджують у нашу свідомість контрабандою» (Кара-Мурза, 2000: 423).

Євгеній Доценко, пропонуючи своє визначення терміна маніпулювання – «психологічний вплив, спрямований на зміну напрямку активності іншої людини, здійснений настільки вміло, що залишається поза її увагою», також акцентує увагу на непомітному впливові на свідомість (Доценко, 1997: 59).

Російський політолог Георгій Грачев розглядає поняття «маніпулювання» як означення загального підходу до соціальної взаємодії та управління, спрямованого на активне використання різноманітних засобів прихованого примусу, що призводить до програмування думок, намірів та цілей мас і психічних станів. Кінцева мета таких акцій – це контроль над людьми, керованість ними (Грачев, 2003: 184).

Крім цього, за допомогою засобів маніпулювання РФ здійснює цілеспрямовану політику в рамках «м'якої сили», націлену на формування необхідних бажань, очікувань та преференцій, завдяки яким вона досягає вигідних результатів, наприклад, наявності серед населення України прибічників «русского мира». Сутність цілей «м'якої сили» і маніпулятивного впливу збігається, що підтверджується визначенням Галини Копніної: «Сутність маніпулятивного впливу полягає в тому, щоб перекласти відповідальність за вчинені дії на адресата, причому так, щоб в останнього створилася ілюзія свободи в ухваленні рішення» (Копніна, 2012: 126). «М'яка сила» пов'язана з культивуванням почуттів симпатії, з привабливістю ідеалів та позитивного прикладу. При цьому особливу роль у процесі поширення відповідних меседжів та настанов відводиться мас-медіа (Най, 1990: 68).

Маніпулювання, як і будь-яке інформаційне подразнення, передбачає спеціальну подачу інформації, яка може здійснюватись кількома загальними способами: перекручуванням інформації (від відкритої неправди до зсуву поняття в семантичному, значеннєвому полі), що дає змогу коригувати ступінь психологічного впливу, створювати власний образ реальності; приховуванням інформації; маніпулюванням зі способом подачі матеріалу і часом подачі інформації; підпороговою подачею інформації (урахування особливостей неусвідомлюваного сприйняття інформації); перевантаженням адресата відомостями, відібраними за певним параметром (Різун, 2005: 49).

Базовим атрибутом діяльності мас-медіа, що визначає його змістову сутність, є текст. А до лексико-стилістичних засобів, за допомогою яких автор з легкістю може нав'язати свою думку аудиторії, належить мовна гра – навмисне й усвідомлене використання суперечливого твердження, але реципієнт повинен обов'язково позитивно відреагувати на сказане. Ось тоді ця «зумисна неправильність» ніби викликає бажання брати участь у запропонованій грі й нарешті дізнатися істинну ціль автора (Санніков, 2002: 454). Тому особливого значення набуває аналіз мовних засобів і способів, які можуть використовуватися з метою маніпулювання інформацією.

Питання про особливості маніпуляції свідомістю людей за допомогою вербальних і невербальних засобів цікавить багатьох дослідників галузей лінгвістики, філології, психології, онтології. Так, відомий дослідник способів передачі інформації, властивостей знаків та знакових систем у людському суспільстві Ролан Барт, детально проаналізувавши насиченість міфами всього суспільного простору, висновує про легкість маніпулювання свідомістю людей, якщо правильно створити «семіологічну систему, яка претендує на те, щоб перетворитися на систему фактів» (Барт, 1994: 93).

Львівська дослідниця мови засобів масової інформації Людмила Павлюк переконує в тому, що формувати думку можна за допомогою знаків, символів, міфів (Павлюк, 2006: 4, 55, 87).

Мовлення людини й окремі його складові елементи – слова – не просто структурні компоненти психіки. Слово пов'язане з усіма проявами психічного життя особистості. Так, на рівні відчуттів мовлення фактично визначає умови проходження стимулу. Підготовлена за допомогою слова до появи відповідного стимулу людина виявляє значно нижчий поріг чутливості, розрізнення, диференціації, спроможна сприймати субсенсорні сигнали й відчувати власні субсесивні реакції, які у звичайному стані не детермінуються (Калмикова, 2008: 26).

Концепція і методика психолінгвістичного семантико-синтаксичного скринінгу та оцінки текстів як джерел вірогідного індоктринального психологічного впливу (тиску) на реципієнта повинна передбачати можливість класифікації та оцінки лексем відповідно до таких критеріїв, як:

1) перформативні лексеми або лексеми з характеристиками іллокуції або перлокуції (закони зв'язку пам'яті з емоціями та мотивацією, ефект емоційного посилення уваги за Теодюлем Арманом Рібо);

2) лексеми, що відіграють у реченні або більш складній мовленнєвій одиниці (як компоненти певного рівня в тексті) роль семантичного системоутворювального фактору (всі закони пам'яті);

3) лексеми, що гальмують або спотворюють критичне розуміння пропозицій тексту задіянням семантичної варіативності, логічної незавершеності, плутанини, алогічності (закон незавершеної дії або ефект Зейгарнік, порушення принципу кооперації Г'єрберта Пола Грайса (Селіванова, 2008: 605).

4) лексеми, що спроможні стимулювати виникнення у реципієнта ефекту Барнума через пряме звернення до адресата, формування в нього ілюзії персональної значущості щодо тематики тексту;

5) лексеми, що синтаксично розміщені на початку та наприкінці тексту, або лексеми вищого рівня (закон (ефект) краю) (Хайрулін, 2021: 202).

Регуляцію діяльності однієї людини іншою за допомогою мови називають мовним впливом (Тарасов, 1990: 11). Мовний вплив або маніпуляція інформацією – це психолінгвістичний процес, тому для її вивчення потрібна інтеграція результатів психологічних і власне лінгвістичних досліджень.

За визначенням психолога Чарльза Осгуда, психолінгвістика – це наука, яка вивчає процеси кодування та декодування мовленнєвого повідомлення. Тут процеси мовлення співвідносяться не з системою мови, а з людиною, з її психікою. За такого підходу предметом психолінгвістики є процеси продукування (породження) й сприймання мовлення в зіставленні з фізіологічним і психічним станом учасників комунікації (Калмикова, 2008: 33).

Психолінгвістичне маніпулювання передбачає здійснення емоційного впливу фонетичною структурою текстів та окремих слів на підсвідомість людини; генерувати слова із заданими фоносемантичними характеристиками; задавати характеристики бажаного впливу і цілеспрямовано коригувати тексти за вибраними параметрами з метою досягнення необхідного ефекту впливу тощо. За допомогою засобів психолінгвістичного маніпулювання здійснюється підриг морального здоров'я українців, формується зомбована проросійська, антиукраїнська аудиторія на території України, спотворюється сприйняття реальних подій, формується викривлений імідж нашої країни.

В умовах російської агресії проти України особливого значення набуває вміння розпізнавати психолінгвістичні маніпулювання саме у військовій сфері, які мають на меті дезорганізацію та деморалізацію особового складу Збройних Сил, підриг довіри до вищого керівництва держави та сектору оборони, зрив виконання завдань за призначенням.

Психолінгвістичні стратегії використовуються з метою дискредитації, викриття, обвинувачення противника і ураження його «інформаційними бомбами», які забирають час, ресурси, відволікають та розосереджують увагу.

Найрозповсюдженішою психолінгвістичною стратегією є штучна поляризація тексту, яка створюється опозиціями: «ми/вони», «свій/чужий», «Захід/Схід», «Київ/Москва»; способами означення дійових осіб: «бойовики» і «терористи» висвітлюються в мас-медіа як «повстанці» і «партизани»; способами означення понять, коли «російсько-українська війна» подається як «внутрішній конфлікт» або «громадянська війна»; способами означення дій, коли говорять не «агресія Росії проти України», а «захист мирного населення Донбасу» або «захист російськомовного населення від хунти».

Для нав'язування відповідного сприйняття інформації широко використовується техніка «класифікації», тобто систематичне повторення одних і тих самих визначень та фраз (класифікаторів), що описують об'єкти або події для форматування інформації таким чином, щоб одержувач повідомлення несвідомо сприйняв нав'язане йому визначення ситуації. Наприклад, слова і поєднання, що описують власну «позитивну і конструктивну позицію»: «восстановление мира и стабильности», «наши русскоязычные братья», «великий славянський народ». Безумовно, що вибір тієї чи іншої опозиції слів дозволяє створити полюсно протилежні тексти, орієнтовані на дотримання вибраної комунікативної стратегії: кооперативної, кооперативно-маніпулятивної, конфліктно-маніпулятивної стратегії чи власне конфліктної.

Очевидним вважається, що реалізація кооперативної взаємодії викликає в реципієнта позитивні, саногенні психологічні ефекти, а конфліктна може носити негативний, патогенний, інформаційно-токсичний характер психологічного впливу мовленнєвих засобів. Найбільшою загрозою психологічній організації і стабільності людини є ризики індоктринації, активного нав'ювання в різний спосіб певних ідеологічних поглядів, що спроможні через індивідуально-психологічні ефекти підірвати локальну або загальну соціальну стабільність спільноти (Хайрулін, 2021: 204).

Наприклад, конфліктна комунікативна стратегія РФ по відношенню до України виражалась багаторазовими повідомленнями щодо перетворення української влади на агресора, а прості українці, які розмовляють українською мовою та захищають свою Батьківщину, називались бандерівцями, нацистами, фашистами та карателями; вживанням такої лексики, як «бандеровщина», «экстремисты» «радикалы», «провокации неонацистов в Киеве», «антиконституционный переворот», «правоэкстремистская организация «Правый сектор» тощо.

Крім цього, популярним маніпулятивним прийомом є «використання медіаторів» і «лідерів думок». Під конкретну ситуацію та аудиторію вибираються відповідні авторитети – неформальні лідери, політичні діячі, представники релігійних конфесій, діячі культури, науки, мистецтва, спортсмени, військові з метою «фіксації на авторитет»: «Лукашенко считает Крым частью России», «Лидер французского Национального фронта Марин Ле Пен заявила, что признает референдум, состоявшийся в Крыму, вполне законным», «Кустурица о Майдане: западные политики – лучшие режиссеры, чем я» тощо. Не менш потужний вплив також створювався завдяки використанню коментарів «простого» населення: робітників заводів, шахтарів, воїнів-афганців, ветеранів війни.

Однією з ефективних маніпулятивних методик російських медіа є технологія «анонімного авторитету», що передбачає цитування документів, оцінок експертів, свідків, звітів та інших матеріалів, уникаючи при цьому джерело повідомлення: «Турчинов признал полный провал так называемой антитеррористической операции. Об этом на условиях анонимности журналистам рассказал источник в украинском Генштабе».

Наступна психолінгвістична стратегія військової сфери виражається у згладжуванні конотацій, коли дії не називаються своїми прямими назвами, а уникаються з метою послаблення різкого сприйняття. Таким чином, створюється віртуальна дискурсивна реальність чи «скорочена» версія дійсності, в контексті якої те, що описується, сприймається аудиторією менш категорично. Наприклад, коли лексика з негативною конотацією замінюється на нейтральну:

не війна, а конфлікт; не наступ, а захист; не агресія, а наведення порядку, не бойові дії, а програма умиротворення тощо.

Механізм реалізації даної стратегії пов'язаний з використанням евфемізмів (слів з «поліпшеним» значенням, слів з «розпливчастим» значенням) і слів-визначників з «дифузійною» семантикою (деякий, відомий, певний, відповідний, належний): «силовий варіант розвитку подій», «у країні є ще в запасі ряд надзвичайних заходів»; «військова акція»; «гуманітарна військова допомога»; «вантаж 200»; «застосування військової сили», «іти на крайні заходи», «військова фаза операції» (про війну); «багато положень поділяються і в значній мірі виконуються»; «(не) адекватні заходи» (Наумкіна, 2017: 57).

За допомогою евфемізмів кремлівськими пропагандистами широко використовувалася технологія «підміни для позначення негативних дій, і навпаки. Цей метод переважно застосовувався для створення сприятливого іміджу їхніх дій, наприклад, акт анексії називався «воссоединением», «исторической справедливостью», а квазіреферендум – «демократическим актом» та «народным волеизъявлением».

Наступна психолінгвістична стратегія визначається негативною/ позитивною оцінкою подій, що виражається у збільшенні суб'єктивної лексики в тексті: подається оцінна лексика, виражається думка автора в передмові, вступному слові з використанням негативної лексики і модальників).

Зокрема, найбільш активно використовується лексика, що викликає прогнозовані емоції. Прийом полягає у вживанні виразів, які емоційно впливають на адресата мовлення. Однак дієвим виявляється сам факт використання слів, що несуть позитивний або негативний заряд, наприклад, неприкрита агресія, репресивний апарат, кривава розв'язка, фатальні наслідки, кров мирних жителів. Розраховано на те, що адресат мови піддається «магії слів» і не буде особливо детально аналізувати сутність того, про що йдеться (Булигіна, 1997: 476).

Усі ці лінгвістичні викривлення мають місце через порушення правил принципів Кооперації, виведених британсько-американським філософом Гербертом Полем Грайсом, які вміщуються в чотирьох максимах: 1) максима Якості, згідно з якою мовець має говорити тільки те, в чому абсолютно впевнений та може довести правильність своїх слів; 2) максима Кількості, що спонукає говорити тільки по суті; 3) максима Релевантності, відповідно до якої співрозмовники мають не відволікатися від теми розмови; 4) максима Манери або Способу, яка наголошує, що слід говорити послідовно, зрозуміло та однозначно (Грайс, 1991: 27).

У повсякденній комунікації ці максими часто порушуються і створюють різні типи імплікатур, які можуть бути виражені за допомогою стилістичних фігур у тексті. Так, за недотримання умов максими Кількості мовець удається до повторень, образного перебільшення або, навпаки, зменшення чи замовчування інформації. Це зазвичай відбувається під час використання таких стилістичних фігур, як тавтологія, літота, еліпсис та апосіопеза. Утворюються тавтологічні, гіперболічні, літотичні, еліптичні імплікатури. Максима Способу полягає в ясності висловлювання своїх думок, в униканні незрозумілих пояснень, двозначності чи нелогічності. Порушуючи її, мовець використовує алюзії, перифрази, оксиморони. Так утворюються алюзивні, перифразові й оксиморонні імплікатури. Порушуючи максиму Якості, мовець зазвичай використовує метафоричні звороти, антифразисні вирази, евфемізми, створюючи метафоричні висловлювання, так звану метафоричну імплікатуру (Андрущак, 2021: 22).

Поряд з означеними психолінгвістичними стратегіями (вербальними), певний вплив здійснюють іконічні засоби, які у своїй єдності утворюють полікодовий (креолізований) текст. Юрій Сорокін та Євгеній Тарасов позначають його як текст, фактура якого складається з двох негомогенних частин: вербальної (мовна/мовленнева) та невербальної (що належить до інших знакових систем, ніж природна мова) (Сорокін, 1990: 218).

Маніпулятивний вплив, який використовується в сучасних медіатекстах, розділяють на три групи: лінгвістичний, квазілінгвістичний та нелінгвістичний (Подшивайлова, 2009: 21; Лемеш, 2011).

До вербальних засобів маніпулятивного впливу належать стилістичні прийоми та виразні засоби мови, які сприяють створенню комічного ефекту, нагнітання страху, відображенню чуток. Крім того, маніпулятивний вплив нерідко здійснюється за рахунок використання великої кількості чисел.

Щодо квазілінгвістичних засобів впливу, то до них можна віднести розмір та колористику шрифту, а також особливості розташування тексту. Квазілінгвістичні засоби маніпулятивного впливу сприймаються читачем через зоровий канал сприйняття і допомагають авторові повідомлення імпліцитно виразити свою оцінку теми повідомлення та його об'єкту.

До нелінгвістичних засобів маніпуляції належать невербальні елементи смислового простору медіатексту: фотографії, графіки, схеми, таблиці, колажі, малюнки тощо.

Ще однією технологією маніпулювання інформацією є контекстуальне блокування. Такий блокувальний контроль досліджувався Георгієм Почепцовим, який зазначає, що інформаційний простір російських ЗМІ включав: контроль вербальних позначень («повернення Криму»), які прибирають зі свідомості агресивний характер; контроль візуальної картинки, відповідно до чого на телеекрані відсутні зображення невдоволених анексією Криму місцевих мешканців півострова; контроль єдності інтерпретації подій (більшість матеріалів представляють собою суб'єктивні коментарі російських кореспондентів або редакцій, виражені окремими фразами коментаторів подій, вирваними з контексту, що фактично є одним з варіантів цензури).

З метою укорінення необхідних ключових точок російськими журналістами створюються деякі «якорі свідомості», які зазвичай повторюються багато разів, аби виникали певні стійкі асоціації під час вживання тих чи інших слів або виразів: Європа – гейропа, Америка – тупі, Захід – загниваючий, Росія – духовність, захисники тощо.

Висновки. Таким чином, аналіз прийомів психолінгвістичного маніпулювання дає підставу констатувати, що використовуються і широко відомі новітні методи інформаційної боротьби, а також усі можливі засоби й способи інформаційно-психологічного впливу через усі види мас-медіа: друковані ЗМІ, радіо і телебачення, інтернет-ресурси та соціальні мережі.

Крім того, проведене дослідження надало змогу актуалізувати питання психолінгвістичного маніпулювання як атрибуту інформаційно-психологічної безпеки особистості, окреслити концепцію психолінгвістичного аналізу тексту як скінченної множини реалізованих технологій інформаційно-психологічного впливу, що дозволяє здійснювати пошук, розпізнавання, прогнозування збитків та нейтралізацію негативного інтегративного впливу медіапродуктів на свідомість.

Психолінгвістичне маніпулювання в медіатекстах спроможне здійснити інтервенцію в семантичне ціннісне поле адресата певних смислів (симулякрів), а також збурень у нього потрібних адресанту психоемоційних станів.

Реалізація заходів удосконалення інформаційно-психологічної безпеки особистості з метою збереження та контролю ґрунтується на постулаті, який стверджує, що чим краще люди дізнаються про сутність технологій, що впливають на свідомість, тим більша ймовірність, що вони зрозуміють їх призначення, і тим менша ймовірність, що ці технології будуть дієвими.

У перспективі вважаємо за доцільне здійснювати подальші психологічні та психолінгвістичні дослідження маніпулятивності (перцептивності) тексту, зокрема щодо розробки формальної математичної моделі аналізу та оцінки психологічної маніпулятивності (перцептивності) тексту.

References:

1. Andrushchak O., Zapolovskyi M. (2021). Movni zasoby vyrazhennia implikatur u suchasni anhlomovni publitsystytsi (Linguistic means of expression of implicatures in modern English-

- language journalism). *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia»*, 45, P. 19–29. doi: 10.24919/2522-4565.2021.45.2 [in Ukrainian].
2. Bart R. (1994). *Voina yazykov (War of tongues)*. Yzbrannye raboty: Semyotyka: Pojetyka. – M., 101 p. [in Russian].
 3. Bulyhyna T. V., Shmeljev A. D. (1997). *Yazykovaia kontseptualyzatsiia myra: (na materyale russkoi hrammatyky) (Language conceptualization of the world: (based on Russian grammar) / T. V. Bulyhyna, A. D. Shmeljev. – M.: Shkola «Iazyky russkoi kultury», 576 p. [in Russian].*
 4. Herasina L. M., Pohribna V. L., Polishchuk I. O. ta in. (2015). *Viina «hibrydna» (Hybrid War) / Politolohichni entsyklopedychnyi slovnyk / Za red. M. P. Trebina. Kharkiv : Pravo, 816 p. [in Ukrainian].*
 5. Horbulin V.P. (2014). «Hibrydna viina» yak kliuchovy instrument rosiiskoi heostrategii revanshu («Hybrid war2 as a key tool in Russia's geostrategy of revenge) / *Stratehichni priorytety. № 4 (33)*. P. 5-12 [in Ukrainian].
 6. Hrachev H. V., Melnyk Y. K. (2003). *Manypulyrovanye lychnostiu (Personality manipulation) – M.: Yzdatelstvo «Jeksmo», 184 p. [in Russian].*
 7. Dotsenko E. L. (1997). *Psykhologhiia manypuliatyisy: fenomeny, mekhanyzmy y zashchyta (Psychology of manipulation: phenomena, mechanisms and protection)*. Moskva: CheRo, Yzdatelstvo MHU. 344 p. [in Russian].
 8. Kalmykova L.O. (2008). *Psykhologhiia movlennia i psykholinhvistyka (Speech psychology and psycholinguistics): navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv / Kalmykova L.O., Kalmykov H.V., Lapshyna I.M., Kharchenko N.V.; Za zah. red. L.O. Kalmykovoii. – K.: Pereiaslav-Khmelnitskyi pedahohichniy instytut, v-vo “Feniks”. 245 p. [in Ukrainian].*
 9. Kara-Murza S. H. (2000). *Manypuliatyisia soznanyem (Mind manipulation)*. M.: Alhorytm. 423 p. [in Russian].
 10. Konverskyi A. Ye. (2008). *Lohika (tradytsiina ta suchasna) (Logic (traditional and modern))*. Pidruchnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv. K.: Tsentr uchbovoi literatury. 536 p. [in Ukrainian].
 11. Kopnina H.A. (2012). *Rechevoe manypulyrovanye (Speech manipulation): ucheb.posobye*. Moskva: Flynta. 170 p. [in Russian].
 12. Lemesh V. H. (2011) *Zasoby manipuliativnoho vplyvu u smyslovomu prostori anhlomovnoho media tekstu (Means of manipulative influence in the semantic space of English-language media text)* [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: http://www.confcontact.com/20110929/iy_lemesh.p [in Ukrainian].
 13. Naumkina S., Diachenko O. (2017) *Vykorystannia movno-manipuliatyvnykh tekhnolohii na riznykh etapakh politychnoho konfliktu (Use of manipulative language technologies at different stages of political conflict)*. *Visnyk Donetskoho natsionalnogo universytetu imeni Vasyliia Stusa. Seriiia: Politychni nauky*, P. 55-59 [in Ukrainian].
 14. Pavliuk L. (2006). *Znak, symvol, mif u masovii komunikatsii (Sign, symbol, myth in mass communication)*. Lviv: PAIS. 120 p. [in Ukrainian].
 15. Podshyvailova H. M. (2009). *Movni zasoby manipuliativnoho vplyvu v politychnomu dyskursi (na materialy drukovanykh rosiiskomovnykh ZMI Ukrainy) (Linguistic means of manipulative influence in political discourse (based on the material of the Russian-language print media of Ukraine))*: avtoref. dys. kand. filol. nauk / H. M. Podshyvailova ; Kyiv. nats. linhv . un-t. – K. 21 p. [in Ukrainian].
 16. Pocheptsov H. (2014) *Rosiia i Ukraina u spivstavlenni yikh komunikativno-propahandystskykh mozhlyvostei (Russia and Ukraine in comparing their communication and advocacy capabilities)*. [Elektronnyi resurs] / H. Pocheptsov. – Rezhym dostupu : <http://osvita.mediasapiens.ua/material/33291> [in Ukrainian].
 17. Rizun V. V. (2005). *Linhvistyka vplyvu (Linguistics of influence): monohrafiia / V. V. Rizun, N. F. Nepyivoda, V. M. Kornieiev. – K. : Vydavnycho-polihrafichniy tsentr „Kyivskiy universytet”. 148 p. [in Ukrainian].*

18. Rohushyna Yu.V. (2015). *Ontolohichniy analiz u Web (Ontological analysis in the Web): monohrafiia* / Yu.V. Rohushyna, A.Ia. Hladun, V.V. Osadchyi, S.M. Pryima. — Melitopol: MDPU im. Bohdana Khmelnytskoho. 407 p. [in Ukrainian].
19. Sannykov V. Z. (2002). *Russkyi yazyk v zerkale yazykovoï yhry (Russian language in the mirror of the language game)*. M. : Yazyky slavianskoi kultury. 539 p. [in Russian].
20. Selivanova O.O. (2008). *Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy (Modern linguistics: directions and problems): pidruchnyk/ O.O. Selivanova*. — Poltava: Dovkillia-K, 712 p. [in Ukrainian].
21. Smyrnytskyi A.Y. (1957). *Syntaksys anhlyiskoho yazyka (English syntax)*. M.: Yzdatelstvo lyteratury na ynostrannykh yazykakh, 284 p. [in Russian].
22. Sorokyn Yu. A., Tarasov E. F. (1990). *Kreolyzovannyye teksty y ykh kommunykativnaia funktsiia (Creolized texts and their communicative function)* / Yu. A. Sorokyn, E. F. Tarasov // Optymyzatsiia rechevoho vozdeistviia, — M. : Nauka. 240 p. [in Russian].
23. Tarasov E.F. (1990). Rechevoe vozdeistviye kak problema rechevoho obshcheniia (Speech impact as a problem of speech communication.). Moskva: Nauka. P. 3-14 [in Russian].
24. Khairulin O.M. (2021). Informatsiino-psykholohichna bezpeka osobystosti v konteksti movnoi hry (Information and psychological security of the individual in the context of language play). *Zbirnyk naukovykh prats NAOU №1*. P. 189–208 [in Ukrainian].
25. Entsyklopediia metodov propahandy (Encyclopedia of propaganda methods) [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://psyfactor.org/propaganda.htm> [in Russian].
26. Grice H.P. (1991). Logic and Conversation. Studies in the Way of Words. *Cambridge (Mass.), L. : Harvard Univ. Press*, 1991. P. 26–27.
27. Nye J. S. (1991). *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power* / Joseph S. Nye [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic1404291.files/E-1/Nye-SoftPower.pdf>